

CRJM – Centrul de Resurse Juridice din Moldova

Accesul la internet – un drept al omului?

Gribincea Vladislav · Friday, January 22nd, 2021

Pandemia COVID-19 ne-a schimbat ireversibil. Muncim tot mai mult de acasă, rețedințele de planificare s-au mutat din sala de rețedințe pe ZOOM, cumpărăm mai mult de pe online pentru a evita să mergem fizic în magazine. Chiar și o consultare la medic acum poate fi desfășurată în cabinetul de examinare virtual, în cadrul unei rețedințe de telemedicină.

Toate aceste schimbări nu ar fi fost posibile fără un singur lucru, internetul – instrumentul care face posibilă adaptarea noastră într-o lume obligată să se izoleze. Faptul că internetul este esențial în 2021 este un lucru incontestabil. În timpul pandemiei, am reușit să valorificăm din ce în ce mai mult posibilitățile oferite de internet. Acesta a devenit un mediu important de comunicare și de contact cu lumea din jur. Utilizând internetul, am schimbat modul în care socializăm, ne informăm despre ce se întâmplă zilnic la nivel global și local sau concepem ideea unei afaceri.

Poate fi considerat totuși accesul la internet un drept al omului (așa cum sunt dreptul la sănătate sau dreptul la muncă)? De ce unele state își doresc să limiteze accesul la internet? Încercăm să găsim răspunsul la aceste întrebări în acest articol.

Ce spun tratatele privind drepturile omului?

Semnatarii [Declarației Universale a Drepturilor Omului \(DUDO\)](#), documentul de bază privind protecția drepturilor omului la nivel mondial, nu puteau să prevadă un drept de acces la internet, din simplul motiv că această invenție urma să fie pilotată abia 20 ani mai târziu. Declarația a fost semnată în 1948, în timp ce Internetul a apărut cître sfârșitul anilor 1968[1].

În lipsa unui „drept separat” accesul la rețeaua internet a fost integrat și interpretat drept ca parte a dreptului fundamental privind libertatea de exprimare. Libertatea de exprimare este prevăzută de o serie de tratate internaționale privind drepturile omului.[2] Aceasta prevede, printre altele, libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații fără a ține seama de frontiere.

Ținând cont de lipsa oricărui frontiere pe internet, acesta este pe bună dreptate cel mai bun facilitator pentru exercitarea libertății de exprimare. Respectiv, accesul la internet poate fi considerat ca și o condiție pentru exercitarea libertății de exprimare, iar restricționarea accesului, drept încălcare a acestei libertăți.[3]

Caz curios în practica CtEDO privind dreptul de acces la internet

Aspectul accesului la internet ca drept separat fost tratat parțial de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) în cauza **Kalda v. Estonia**, abia în anul 2016. Cauza viza plângerea unui deținut privind refuzul administrației penitenciarului de a-i acorda acces la anumite pagini de internet care conțineau informații juridice. Reclamantul s-a plâns în special că interdicția de a-i acorda acces la aceste pagini web i-a încălcat dreptul de a primi informații prin internet și l-a împiedicat să efectueze cercetări juridice pentru procedurile judiciare care îl vizau.

CtEDO a considerat că a existat o încălcare a articolului 10 (libertatea de exprimare) din Convenție, constatând că refuzul autorităților de a acorda reclamantului acces la pagini de internet care conțin informații legale i-a încălcat dreptul de a primi informații. Curtea a menționat în acest caz că statele contractante **NU sunt obligate să asigure acces la internet**. Cu toate acestea, în cazul în care statul a decis să acorde acest acces, el trebuie să justifice temeinic refuzul oricărui utilizatori de a accesa anumite pagini web.

Pot și vor statele să reglementeze internetul?

Nici un stat sau instituție internațională nu este în mod oficial responsabilă de reglementarea rețelei internet. Guvernarea internetului se bazează pe asigurarea, prin eforturi comune ale statelor, a principiului neutralității rețelei internet (*Net Neutrality*).^[4] Neutralitatea rețelei sau neutralitatea internetului este principiul prin care furnizorii de servicii de internet și guvernele statelor ar trebui să trateze toate datele disponibile pe rețea în mod egal, pentru a asigura accesul tuturor utilizatorilor, fără asumarea unor atribuții exclusive de reglementare și/sau control.^[5]

La nivel internațional, în 2012 Consiliul Națiunilor Unite a adoptat prin consens o rezoluție ce prescrie promovarea, protecția și respectarea drepturilor omului pe internet.^[6] Rezoluția afirmă că orice persoană trebuie să beneficieze de protecția drepturilor sale în aceeași măsură, dezvoltând principiul: „*what applies offline, applies online*” (tot ce se aplică în spațiul real, este aplicabil și spațiului virtual). La nivel European, Consiliul Europei (CoE) a elaborat câteva principii de activitate în ceea ce privește sfera reglementării internetului. Conform strategiei de Guvernare a Internetului^[7], statele membre ale Consiliului Europei trebuie să asigure, printre altele:

- Protecția tuturor drepturilor și libertăților fundamentale, precum și afirmarea universalității lor, indivizibilității, interdependenței, în conformitate cu standardele internaționale în mediul virtual;
- Recunoașterea și susținerea drepturilor omului și a libertăților fundamentale în operațiunile și activitățile lor, atunci când proiectează noi tehnologii, servicii și aplicații;
- Asumarea unor drepturi și responsabilități în ceea ce privește reglementarea internetului în chestiuni de politici publice. Cu toate acestea, statele, sub rezerva dreptului internațional, trebuie să se abțină de la orice acțiune care ar afecta direct sau indirect persoane sau entități din afara jurisdicției lor teritoriale.

Fenomenul „Internet shutdowns” sau pana de curent internet

Cu toate că statele s-au angajat să asigure accesul tuturor utilizatorilor, fără asumarea unor atribuții

exclusive de reglementare și/sau control a internetului, tot mai des, în special în statele cu o democrație fragilă, autoritățile încearcă să limiteze sau chiar să oprească accesul la internet.

Fenomenul *Internet shutdowns* se întâmplă atunci când anumite entități, de obicei Guvernul – slăbesc sau întrerup intenționat accesul la internet și/sau la unele aplicații mobile (de ex. , Whatsapp, Facebook sau Telegram) pentru a exercita controlul asupra fluxului de informații.[8]

Potrivit coaliției globale #KeepItOn, în 2019 au fost documentate cel puțin 213 încercări de a suspenda sau închide accesul la internet de către peste 35 de state. Printre acestea se numără India, Venezuela, Rusia și chiar Marea Britanie. În 2020, opriri parțiale sau complete ale internetului au avut loc și în Belarus în urma alegerilor prezidențiale.

În Moldova, ultimul incident major de deconectare a rețelei mobile de internet a avut loc în cadrul evenimentelor din aprilie 2009, atunci când autoritățile au deconectat acoperirea telefonică în perimetrul Pieței Marii Adunări Naționale. Blocarea accesului a fost cauzată de faptul că peste 10,000 de protestatari s-au alăturat pe Twitter (unii cu tehnologie GPRS pe mobil) pentru a-și împărtăși opiniile și a răspândi vestea protestelor politice de la Chișinău. Autoritățile au încercat inclusiv să închidă câteva pagini web pentru câteva zile.[9]

Numărul și țările care au întrerupt accesul la internet în 2019

Sursa: Raport elaborat de KeepItOn în anul 2019 privind întreruperile accesului la internet, disponibil la: <https://www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2020/02/KeepItOn-2019-report-1.pdf>

Numărul și durata deconectărilor de internet variază și poate ajunge la perioade destul de lungi. De exemplu, în timp ce în Siria, Tadjikistan sau Turcia întreruperile accesului la internet au durat ceva mai mult de câteva zile, în Ciad a avut o întrerupere a internetului care a durat 472 de zile.[10]

În perioada 2018 – 2019 Ciad a închis accesul la platformele de socializare, inclusiv WhatsApp, Twitter, Facebook, Instagram și YouTube, pentru o perioadă de 472 de zile. Guvernul a încercat să justifice întreruperea accesului din motive de securitate națională. Cu toate acestea, autoritățile au blocat accesul exact în perioada când președintele Ciadului, Idriss Deby, a declarat despre intenția sa de a rămâne la putere până în 2033 (acesta exercită funcția de președinte din anii 1990) [11].

Atunci când autoritățile întrerup accesul la internet, de cele mai multe ori aceștia încearcă să se justifice. Potrivit coaliției globale #KeepItOn, cea mai obișnuită justificare oficială pentru oprirea internetului este combaterea știrilor false, a discursului de ură sau a conținutului care promovează violența. În realitate, motivele reale pentru care statele întrerup sau limitează accesul la internet sunt deseori legate de acțiunile de protest, acțiuni militare, izbucniri de violență, instabilitate politică, srbători religioase sau alegeri.

Justificări „oficiale” versus cauze reale pentru care a fost întrerupt accesul la internet

Tentativa statelor de a-?i crea propriul internet

Chiar dac? statele ar trebui s? asigure accesul tuturor utilizatorilor la internet, f?r? asumarea unor atribu?ii exclusive de reglementare ?i/sau control, mai multe state din lume încearc? s? construiasc? propriul internet, pentru a putea controla fluxul de informa?ii ?i accesul utilizatorilor. Din 2014, Rusia construie?te **Runet**, o infrastructur? autonom? de internet, independent? de internetul extern. La sfâr?itul anului 2019, autorit??ile ruse?ti au adoptat inclusiv a?a-numita **lege privind suveranitatea internetului**. Noua lege permite guvernului s? blocheze traficul, activit??ile sau site-urile „r?u inten?ionate”[12]. Exerci?ii similare au loc ?i în alte state ale lumii. Coreea de Nord are **Kwangmyong**, o re?ea administrat? central, accesibil? numai printr-o distribu?ie intern? Linux. Cuba are **RedCubana**, o alternativ? la re?eaua deschis? care g?zduie?te versiuni cubaneze de site-uri web populare precum Wikipedia, împreun? cu aplica?ii locale. Iranul are ?i el o re?ea intern? de informa?ii (**numit ?i Halal internet**). Aceast? re?ea controlat? de guvern g?zduie?te site-uri iraniene ?i poate urm?ri to?i utilizatorii s?i, permi?ând în acela?i timp acces moderat în lumea exterioar?.[13]

Ce pot face ONG-urile pentru a proteja accesul la internet?

De?i nu putem vorbi înc? despre „privind accesul la internet”, internetul r?mâne un instrument esen?ial pentru exercitarea libert??ii de exprimare. În timp ce accesul la internet poate fi limitat din motive justificate, totu?i, este important s? p?str?m principiul neutralit??ii re?elei de internet (Net Neutrality) pentru a asigura accesul tuturor utilizatorilor, indiferent de locul unde se afl?.

Având în vedere amploarea fenomenului Internet Shutdowns, coali?ia #KeepItOn sus?ine ?i finan?eaz? organiza?iile societ??ii civile pentru a proteja drepturile omului în era digital?, pentru a identifica ?i sus?ine comunit??ile care sunt afectate de suspendarea sau blocarea accesului la internet. Oricine poate sesiza în mod confiden?ial blocarea sau suspendarea accesului la internet pe platforma #KeepItOn prin completarea unui formular <https://cutt.ly/zjgrtdw>, iar organiza?iile societ??ii civile pot deveni parteneri pentru a facilita colectarea informa?iilor ?i documentarea incidentelor de internet shutdowns.

Mai multe detalii pot fi g?site la adresa: <https://www.accessnow.org/keepiton/#take-action>.

Acest articol face parte dintr-o serie de publica?ii non-academice realizate de Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) în cadrul proiectului „Program de capacitate în drepturi digitale” sus?inut de Centrul Interna?ional pentru Drept non-profit (ICNL). Opiniile exprimate apar?in CRJM ?i nu reflect? în mod necesar pozi?ia ICNL.

[1] Johnson D.R., Post D., „The rise of Law in cyberspace” În: Stanford Law review , 1996, vol. 48, p. 1367, disponibil pe: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=535: Numit ini?ial ARPAnet (Advanced Research Projects Agency Network din SUA). Potrivit documentului, internetul a ap?rut ca ?i o re?ea destinat? pentru promovarea ?i dezvoltarea tehnologiilor avansate în domeniul militar, fiind un mijloc de comunicare dintre centrele militare ale armatei Statelor Unite ale Americii (SUA). Odat? cu extinderea re?elei ARPA ?i conectarea altor re?ele locale create de c?tre unele campusuri universitare din SUA pentru a facilita schimbul de informa?ii la distan?? dintre

universității, internetul a devenit o creație colectivă, schimbându-și inclusiv denumirea

[2] În mod particular DUDO, Pactul Internațional Privind Drepturile Civile și Politice (ICCPR) sau Convenția Europeană pentru Drepturile Omului.

[3] Benedej W., Ketterman M., „Freedom of Expression and the Internet”, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2013, p. 24.

[4] Benedej W., Ketterman M., „Freedom of Expression and the Internet”, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2013, p. 1375.

[5] Wu T., „Network Neutrality FAQ”, disponibil pe: http://www.timwu.org/network_neutrality.html;

[6] United Nations, „The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet”, 2012.

[7] Council of Europe Internet Governance Strategy 2012-2015, para. 2.

[8] The #KeepItOn report on internet shutdowns in 2019, p. 4, disponibil online: <https://www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2020/02/KeepItOn-2019-report-1.pdf>.

[9] <https://opennet.net/research/profiles/moldova>.

[10] The #KeepItOn report on internet shutdowns in 2019, *Sursa citată*, p. 4.

[11] Sursa: Woodhams, S. (2019, March 28). Chad social media ban reaches one-year mark. Retrieved February 21, 2020, from <https://africanarguments.org/2019/03/28/chad-social-media-shutdown-has-now-last-ed-a-whole-year/> preluat din raportul #KeepItOn report on internet shutdowns in 2019, p. 4.

[12] Alena Epifanova, „Deciphering Russia’s “Sovereign Internet Law” 2019, disponibil: <https://dgap.org/en/research/publications/deciphering-russias-sovereign-internet-law>

[13] Danny Bradbury, (2021, 4 ianuarie) „Welcome to the splinternet – where freedom of expression is suppressed and repressed, and Big Brother is watching” preluat: https://www.theregister.com/2021/01/04/welcome_to_the_splinternet/.

This entry was posted on Friday, January 22nd, 2021 at 9:37 am and is filed under [Blog](#). You can follow any responses to this entry through the [Comments \(RSS\)](#) feed. Both comments and pings are currently closed.